

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

©2018 ГЛУЩЕНКО В. В., САДОВА Г. О.

УДК 336.77

Глущенко В. В., Садова Г. О. Сучасні тенденції банківського кредитування в Україні

Стаття визначає динаміку банківського кредитування фізичних та юридичних осіб за період 2013–2017 р. Метою статті є визначення та обґрунтування причин новітніх тенденцій у банківському кредитуванні. Розглянуто надані фізичним особам кредити в різних аспектах, а саме: за цільовим спрямуванням, іпотечні кредити за строками погашення. Кредити, надані нефінансовим корпораціям, були проаналізовані за такими розділами: за строками погашення, за розміром підприємств. Також було проаналізовано відсоткове співвідношення наданих кредитів фізичним та юридичним особам. Сучасний стан банківського кредитування характеризується збільшенням обсягів завдяки поліпшенню фінансового стану домогосподарств і сприятливим макроекономічним умовам. Зниження обсягів відбувається тільки у сфері іпотечного кредитування. Серед проблем кредитування можна назвати приховування реальних доходів фізичних осіб та неможливість банків правильно оцінити кредитний ризик позичальників – юридичних осіб через відсутність прозорості звітності та низького рівня централізованого відстеження кредитних історій організацій.

Ключові слова: банк, банківське кредитування, банківське кредитування фізичних осіб, банківське кредитування юридичних осіб, споживче кредитування, іпотечне кредитування.

Рис.: 4. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 14.

Глущенко Віктор Володимирович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів і кредиту, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (пл. Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: vgluschenko50@gmail.com

Садова Ганна Олександрівна – магістрант, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (пл. Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: anna3210@ukr.net

УДК 336.77

UDC 336.77

Глущенко В. В., Садова А. А. Современные тенденции банковского кредитования в Украине

Статья определяет динамику банковского кредитования физических и юридических лиц за период 2013–2017 гг. Целью статьи является определение и обоснование причин новейших тенденций в банковском кредитовании. Рассмотрены предоставленные физическим лицам кредиты в разных аспектах, а именно: по целевым направлениям, ипотечные кредиты по срокам погашения. Кредиты, предоставленные нефинансовым корпораціям, были проанализированы по следующим разделам: по срокам погашения, по размеру предприятий. Также было проанализировано процентное соотношение кредитов, выданных физическим и юридическим лицам. Современное состояние банковского кредитования характеризуется увеличением объемов благодаря улучшению финансового состояния домохозяйств и благоприятным макроэкономическим условиям. Снижение объемов происходит только в сфере ипотечного кредитования. Среди проблем кредитования можно назвать сокрытие реальных доходов физических лиц и невозможность банков правильно оценить кредитный риск заемщиков – юридических лиц из-за отсутствия прозрачной отчетности и низкого уровня централизованного отслеживания кредитных историй организаций.

Ключевые слова: банк, банковское кредитование, банковское кредитование физических лиц, банковское кредитование юридических лиц, потребительское кредитование, ипотечное кредитование.

Рис.: 4. **Табл.:** 1. **Библ.:** 14.

Глущенко Виктор Владимирович – доктор экономических наук, профессор, заведующий кафедрой финансов и кредита, Харьковский национальный университет им. В. Н. Каразина (пл. Свободы, 4, Харьков, 61022, Украина)

E-mail: vgluschenko50@gmail.com

Садова Анна Александровна – магистрант, Харьковский национальный университет им. В. Н. Каразина (пл. Свободы, 4, Харьков, 61022, Украина)

E-mail: anna3210@ukr.net

Glushchenko V. V., Sadova H. O. The Modern Tendencies of Bank Crediting in Ukraine

The article defines dynamics of bank crediting of individuals and legal entities for the period of 2013–2017. The article is aimed at defining and substantiating the reasons of the newest tendencies in bank crediting. The credits granted to individuals in various aspects, namely: on the target directions, mortgage credits on terms of repayment are considered. The credits granted to non-financial corporations are analyzed in the following sections: by maturity, by size of enterprises. The percentage of credits granted to individuals and legal entities is also analyzed. The current status of bank crediting is characterized by increase of volumes due to improvement of financial condition of households and favorable macro-economic conditions. The reduction of volumes occurs only in the sphere of mortgage crediting. Among the problems of crediting can be called concealment of real incomes of individuals and inability of banks to correctly assess the credit risk of borrowers – legal entities which is caused by lack of transparent reporting and a low level of centralized tracking of credit histories of organizations.

Keywords: bank, banking crediting, banking crediting of individuals, bank crediting of legal entities, consumer crediting, mortgage crediting.

Fig.: 4. **Tbl.:** 1. **Bibl.:** 14.

Glushchenko Victor V. – D. Sc. (Economics), Professor, Head of the Department of Finance and Credit, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: vgluschenko50@gmail.com

Sadova Hanna O. – Graduate Student, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: anna3210@ukr.net

Банківське кредитування фізичних та юридичних осіб, а також його розвиток відіграють значну роль у житті громадян і діяльності підприємств, впливають на стабільність економіки країни зокрема.

За допомогою кредиту фізичні особи мають можливість підвищення своєї купівельної спромож-

ності, задоволення відповідних потреб і підвищення свого життєвого рівня, а підприємства шляхом отримання кредитних ресурсів отримують можливість поповнення основного та оборотного капіталів.

У посткризовому відновленні економічного стану України важливу роль займає вдосконалення бан-

ківського кредитування. Однією із пріоритетних цілей НБУ на 2017–2018 рр. є саме його відновлення [1].

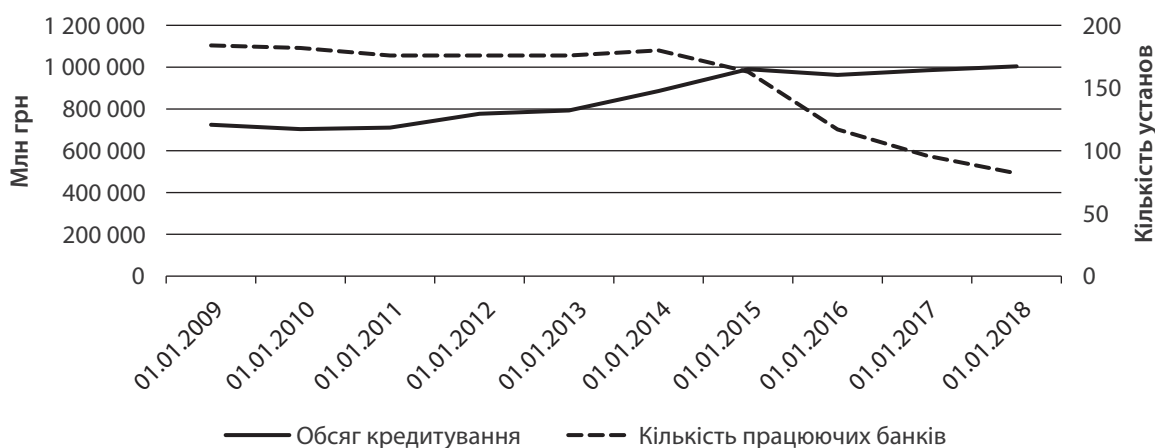
Аналізу стану та особливостей банківського кредитування присвячено роботи багатьох вітчизняних вчених, серед яких: В. В. Глущенко [2], О. В. Глущенко [3], Т. М. Котенко [4], Т. В. Паєнтко [5], А. В. Толстошеєва [6], Я. І. Чайковський [7], В. М. Шумелда [8] та інші. Проте, незважаючи на досить велику кількість досліджень, присвячених проблематиці банківського кредитування, кредитна діяльність в сучасних умовах вимагає постійного аналізу для оцінки стану фінансової системи країни та визначення тенденцій її розвитку.

Отже, метою статті є аналіз сучасних тенденцій банківського кредитування в Україні.

За визначенням В. Д. Лагутіна, «банківський кредит – це форма кредиту, за якою грошові кошти надаються в позику банками. Комерційні банки, що мають ліцензію НБУ, є головною ланкою кредитної системи, вони одночасно виступають у ролі покупця і продавця наявних у суспільства тимчасово вільних коштів» [9].

Дослідимо основні особливості та тенденції розвитку банківського кредитування в Україні.

Останнім часом спостерігається тенденція до зменшення кількості банківських установ у країні. Це відбувається завдяки політиці НБУ, яка спрямована на ліквідацію непрозорих і неплатоспроможних банків. Водночас обсяги кредитування фізичних та юридичних осіб навпаки збільшуються, що свідчить про підвищення ефективності діяльності банківської системи. Визначивши коефіцієнт кореляції між кількістю банківських установ та обсягами кредитування фізичних та юридичних осіб (він становить – 0,78), можна зробити висновок, що існує обернений зв'язок, тобто при зменшенні кількості банківських установ обсяги кредитування збільшуються. Наочно це можна побачити на *рис. 1*.

Рис. 1. Динаміка кількості банківських установ і обсягів кредитування фізичних і юридичних осіб

Джерело: складено за даними [10; 11].

Позитивним явищем у банківському кредитуванні є затвердження «Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями», що посилює впливи щодо визначення кредитного ризику.

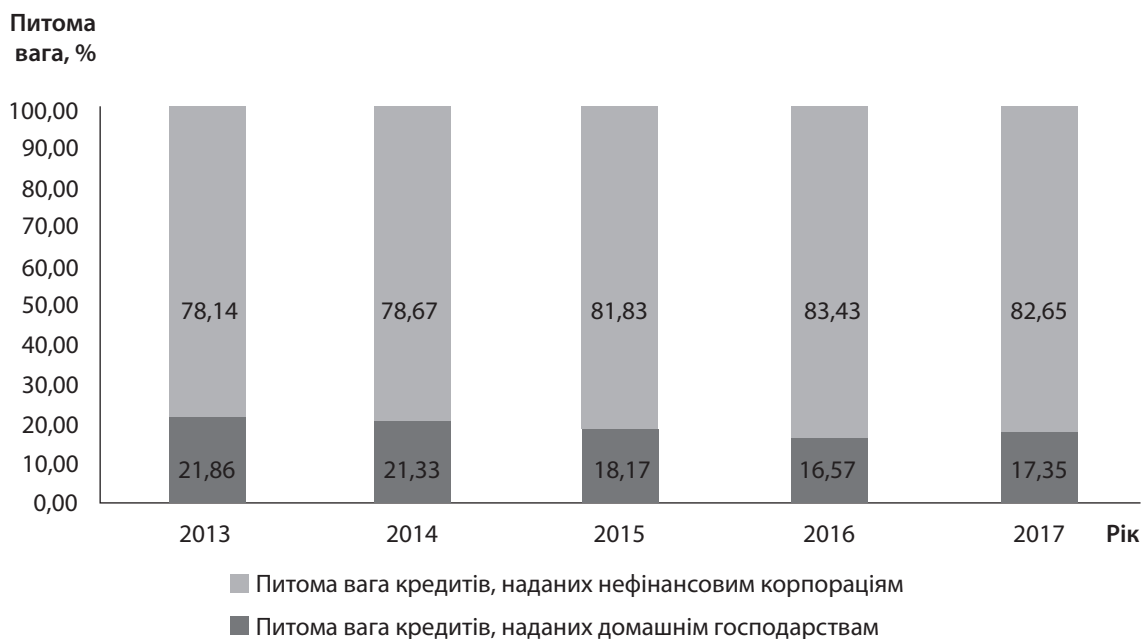
Розглядаючи співвідношення кредитів, наданих домашнім господарствам, і кредитів, наданих нефінансовим корпораціям (*рис. 2*), можна побачити, що майже 80% становлять кредити, надані нефінансовим корпораціям. Тобто, значною частиною в активних операціях банків є кредитування саме юридичних осіб. Банки України охоче співпрацюють з нефінансовими корпораціями, надаючи їм різноманітні кредити для розвитку підприємства, а саме: для розширення виробництва, створення підприємств, модернізації обладнання та реконструкції підприємств.

Для аналізу сучасних тенденцій, що відбуваються в банківському кредитуванні фізичних осіб в Україні, необхідно розглянути динаміку кредитів, наданих домашнім господарствам, за цільовим спрямуванням (*рис. 3*).

Протягом періоду, що досліджувався, були виявлені такі тенденції.

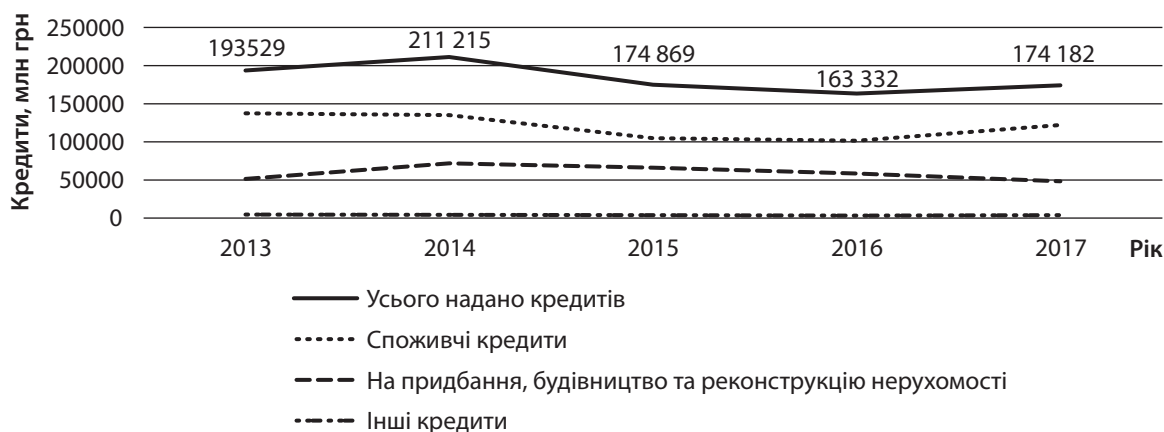
У 2015 р. відбувався різкий спад кредитування, а саме – із 211 215 млн грн у 2014 р. до 174 869 млн грн у 2015 р., що становить 17,21% (див. *рис. 3*). У 2015 р. відбувся економічний спад, чинником якого стала девальвація та, як наслідок, – інфляційний шок. Також відбувся спад залучення депозитів домашніх господарств.

Починаючи з кінця 2016 р. відбувається зростання кредитування фізичних осіб, і ця тенденція зберігається й досі. У I кварталі 2018 р. для банківського сектора були сприятливі макроекономічні умови. Поліпшення фінансового стану домогосподарств збільшило їх вагу як нетто-кредитора банків. Темп припливу коштів населення до банків визначився як стабільно високий і має тенденцію до зростання з огляду на

Рис. 2. Співвідношення кредитів, наданих нефінансовим корпораціям та кредитів, наданих домашнім господарствам

Джерело: складено за даними [11].

Рис. 3. Динаміка кредитів, наданих домашнім господарствам, за цільовим спрямуванням (залишки коштів на кінець періоду, млн грн)

Джерело: складено за даними [11].

динаміку номінальних доходів домогосподарств. Щомісячні опитування компанії GfK Україна також підтверджують покращення фінансового стану населення (43% громадян у 2018 р. вважають свій дохід низьким проти максимально зафіксованих 54% у 2015 р.) [12]. У II кварталі 2018 р. банки продовжили роботу з населенням, тому збереглися високі темпи припливу депозитів та кредитування фізичних осіб [13].

Щодо цільового спрямування наданих кредитів, більшість кредитів є споживчими (понад 70%), на придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості становлять близько 30% [11]. Це пов'язано, перш за все, з меншою ризикованістю надання споживчих кредитів.

У банківському кредитуванні фізичних осіб особливе місце займає іпотечне кредитування.

Розглядаючи рис. 4, можна побачити, що більшу частину іпотечних кредитів складають кредити, надані більш, ніж на 5 років (близько 90%). В Україні максимальний строк іпотечного кредитування становить 20 років, у той час як в інших розвинених країнах він триваліший (у Німеччині – до 30 років, в Італії – до 25 років, у Великобританії – до 60 років) [5]. Однією із причин є небажання фізичних осіб брати кредити на досить тривалий час, що обумовлюється нестабільним станом економіки України.

Щодо динаміки іпотечного кредитування, можна простежити тенденцію до зниження (див. рис. 4). Найбільший спад іпотечного кредитування відбувся у 2017 р. (зниження на 35,95% порівняно з 2016 р.).

Головними причинами такої тенденції є низька платоспроможність фізичних осіб, нестабільність

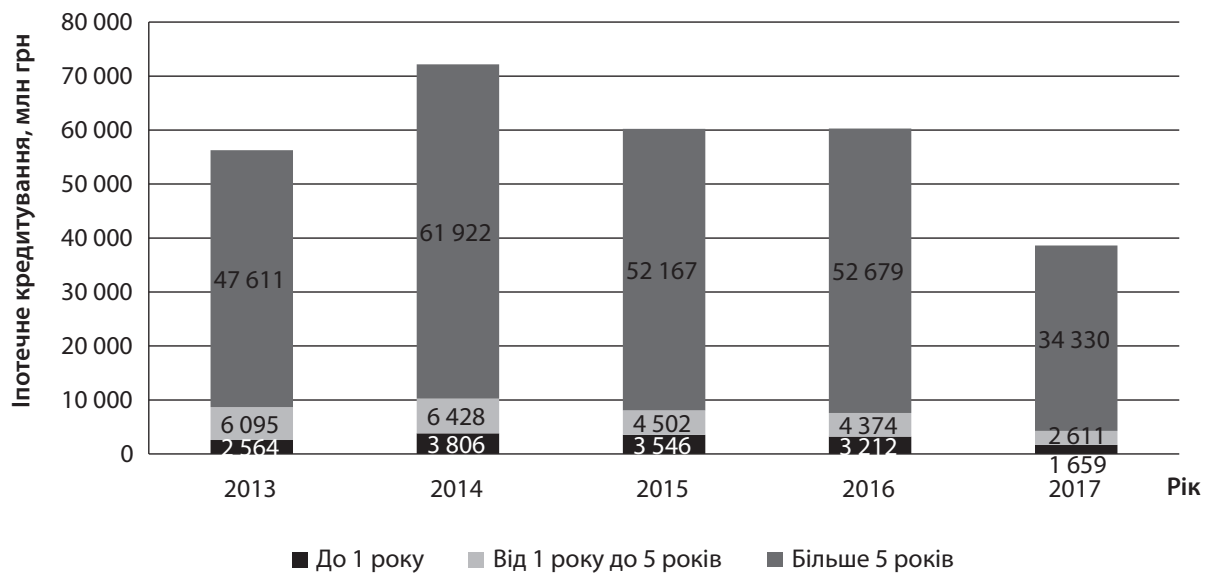

Рис. 4. Динаміка іпотечного кредитування в Україні

Джерело: складено за даними [11].

курсу валют, висока вартість кредиту, великий розмір авансу (близько 30%), неможливість підтвердження реальних доходів фізичних осіб, відсутність гарантійних фондів іпотечного кредитування, відсутність спеціалізованих установ іпотечного кредитування.

Підвищити попит на іпотечне кредитування можна завдяки: створенню незалежної законодавчої бази, наявності ощадно-будівельних кас, поширенню спільних програм іпотечного кредитування між банками та забудовниками.

Дослідимо сучасні тренди у кредитуванні юридичних осіб в Україні.

Банківське кредитування підприємств відіграє значну роль у їх діяльності та дозволяє: зосередити капітал у пріоритетних сферах, здійснити переорієнтацію виробництва, розширити підприємницьку діяльність.

За весь проаналізований період спостерігається збільшення обсягів кредитування нефінансових корпорацій (з 691 903 млн грн у 2013 р. до 829 932 млн грн у 2017 р.) (табл. 1).

Розглядаючи табл. 1, можна стверджувати, що серед кредитів, наданих нефінансовим корпораціям, переважають кредити, надані до 1 року (близько 50%). Однією із причин цього є досить високий ризик довгострокових кредитів.

Також важливу роль при довгостроковому кредитуванні набуває фінансовий стан позичальника та його репутація. Зараз більшість підприємств приховують реальні результати діяльності та показують збиток підприємства. Тому банкам складно оцінити реальну надійність позичальника.

Рішенням цієї проблеми є надання кредитів підприємствам з високою платіжною дисципліною або оформлення застави об'єкта, під який береться кредит.

Для розвитку економіки України кредитування малих і середніх підприємств є пріоритетним, бо вони складають більшу частину від загальної кількості підприємств і формують велику групу роботодавців, а частка реалізованої продукції малими та середніми підприємствами складає 60%.

Розглядаючи кредити, надані нефінансовим корпораціям за розміром підприємств, можна сказати, що більша частка кредитів надається суб'єктам великого підприємництва (37%) [11].

Українські банки надають перевагу кредитуванню великих підприємств із наданням значних розмірів позичкових коштів. Головними проблемами, з якими стикається малий і середній бізнес (МСБ), є висока вартість кредитів для МСБ, неможливість банків правильно оцінити кредитний ризик позичальників через відсутність прозорої звітності та незадовільне централізоване відстеження кредитних історій організацій, а також низький рівень ліквідності застави.

Позитивним явищем у кредитуванні МСБ є співпраця із іноземними структурами, що дозволяє здешевити вартість позичкових коштів.

Для покращення економічного стану України вважаємо необхідним підвищувати рівень кредитування МСБ шляхом створення нових програм кредитування зі зниженням вартості залучення фінансових ресурсів.

Спираючись на Опитування про умови кредитування, які щокварталу проводить НБУ, можна сказати, що банки планують нарощувати кредити населенню (69% опитаних) і збільшувати кредитування корпоративного сектора (76% опитаних). Передбачається також пом'якшення умов при кредитуванні МСБ [14].

**Кредити, надані нефінансовим корпораціям, у розрізі строків погашення
(залишки коштів на кінець періоду, млн грн)**

Рік	Усього	У тому числі за строками			Із загальної суми (%)		
		до 1 року	від 1 року до 5 років	більше 5 років	до 1 року	від 1 року до 5 років	більше 5 років
2013	691 903	358 812	247 827	85 264	51,86	35,82	12,32
2014	778 841	339 631	333 646	105 564	43,61	42,84	13,55
2015	787 795	387 900	289 883	110 012	49,24	36,80	13,96
2016	822 114	306 002	353 748	162 364	37,22	43,03	19,75
2017	829 932	354 989	288 950	185 993	42,77	34,82	22,41

Джерело: складено за даними [11].

ВИСНОВКИ

У процесі дослідження було вирішено важливе науково-практичне завдання, що полягало у визначенні сучасних тенденцій у банківському кредитуванні України.

Проаналізувавши динаміку банківського кредитування фізичних та юридичних осіб, можна стверджувати, що зараз спостерігається позитивна тенденція до збільшення обсягів щодо такого кредитування.

Серед наданих кредитів фізичним особам переважають споживчі кредити, а також збільшується їх частка в загальному обсязі кредитування фізичних осіб. Цьому посприяло поліпшення фінансового стану домогосподарств і збільшення їх ваги як нетто-кредитора.

Щодо динаміки іпотечного кредитування, можна простежити тенденцію до зниження. Найбільший спад іпотечного кредитування відбувся у 2017 р. (зниження на 35,95% порівняно з 2016 р.). Головними причинами такої тенденції є низька платоспроможність фізичних осіб, нестабільність курсу валют, висока вартість кредиту. Потрібно створювати незалежну законодавчу базу, ощадно-будівельні каси, поширювати спільні програми іпотечного кредитування між банками та забудовниками.

За весь проаналізований період спостерігається збільшення обсягів кредитування нефінансових корпорацій (з 691 903 млн грн у 2013 р. до 829 932 млн грн у 2017 р.). Близько половини всіх наданих кредитів юридичним особам становлять кредити, надані великим підприємствам, але для розвитку економіки України кредитування малих і середніх підприємств є пріоритетним. Для підвищення привабливості кредитування МСБ необхідно реалізувати такі заходи: зниження алокації капіталу для підприємців, створення нових програм кредитування зі зниженням вартості залучення фінансових ресурсів, а також розвиток національної гарантійної системи.

Головною проблемою надання кредитів юридичним особам є неможливість банків правильно оцінити кредитний ризик позичальників через від-

сутність прозорої звітності та низький рівень централізованого відстеження кредитних історій організацій.

Рішенням цієї проблеми є надання кредитів підприємствам з високою платіжною дисципліною або оформлення застави об'єкта, під який береться кредит, а також налагодження довготермінової співпраці між позичальником і кредитором.

Протягом наступного року банки України також очікують позитивну динаміку кредитування фізичних та юридичних осіб, про що йдеться в Опитуванні про умови кредитування, що проводить НБУ. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Стратегія Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=64754192>
2. **Глуценко В. В., Прокопенко В. Ю.** Фінансові інструменти іпотечного ринку. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2010. № 2. С. 248–258.
3. **Glushchenko O. V.** Banking crisis in Ukraine under the conditions of financial singularity // *Perspective economic and management issues: Collection of scientific articles*. «East West» Association for Advanced Studies and Higher Education GmbH, Vienna, Austria, 2015. P. 291–295.
4. **Котенко Т. М., Пислиця А. А.** Аналіз стану кредитування юридичних осіб в банківській сфері. *Наукові записки*. 2014. Вип. 15. С. 29–33. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/4483/1/6.pdf>
5. **Паєнтко Т. В., Савельєва З. В.** Сучасні тенденції банківського кредитування фізичних осіб в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 10. С. 40–43.
6. **Толстошеєва А. В.** Сучасні проблеми кредитування комерційними банками України. *Бізнес Інформ*. 2014. № 5. С. 370–375.
7. **Чайковський Я. І.** Аналіз сучасного стану та перспективи розвитку банківського споживчого кредитування в Україні. *Економічний аналіз*. 2017. Том 27. № 1. С. 156–163. URL: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/1278>
8. **Шумедла В. М.** Сучасні тенденції розвитку банківського кредитування фізичних осіб в Україні. Актуальні проблеми економіки. 2016. № 8. С. 310–316.
9. **Лагунін В. Д.** Кредитування: теорія і практика : навч. посіб. 3-тє вид. Київ : Знання, 2002. 215 с.

10. Показники банківської діяльності. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593

11. Грошово-кредитна та фінансова статистика. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=27843415&cat_id=44578#1

12. Звіт про фінансову стабільність НБУ. Червень 2018. URL: https://beta.bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2018R1.pdf?v=4

13. Огляд банківського сектора. Серпень 2018. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=75174148>

14. Опитування про умови банківського кредитування. Липень 2018. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=74308529>

REFERENCES

Chaikovskiy, Ya. I. "Analiz suchasnoho stanu ta perspektvy rozvytku bankivskoho spozhyvchoho kredytuvannia v Ukraini" [Analysis of the current state and prospects of development of bank consumer lending in Ukraine]. *Ekonomichnyi analiz*. 2017. <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/1278>

Glushchenko, O. V. "Banking crisis in Ukraine under the conditions of financial singularity". In *Perspective economic and management issues*, 291-295. Vienna, Austria: «East West» Association for Advanced Studies and Higher Education GmbH, 2015.

"Hroshovo-kredytна та finansova statystyka" [Monetary and financial statistics]. https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=27843415&cat_id=44578#1

Hlushchenko, V. V., and Prokopenko, V. Yu. "Finansovi instrumenty ipotechnoho rynku" [Financial instruments of the mortgage market]. *Finansovo-kredytна diialnist: problemy teorii ta praktyky*, no. 2 (2010): 248-258.

Kotenko, T. M., and Pyslytsia, A. A. "Analiz stanu kredytuvannia yurydychnykh osib v bankivskii sferi" [Analysis of the status of lending to legal entities in the banking sector]. *Naukovi zapysky*. 2014. <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/4483/1/6.pdf>

Lahutin, V. D. *Kredytuvannia: teoriia i praktyka* [Lending: theory and practice]. Kyiv: Znannia, 2002.

"Ohliad bankivskoho sektora. Serpen 2018" [Overview of the banking sector. August 2018]. <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=75174148>

"Opytuvannia pro umovy bankivskoho kredytuvannia. Lypen 2018" [Survey on the conditions of bank lending. July 2018]. <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=74308529>

"Pokaznyky bankivskoi diialnosti" [Indicators of banking activity]. https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593

Paienko, T. V., and Savelieva, Z. V. "Suchasni tendentsii bankivskoho kredytuvannia fizychnykh osib v Ukraini" [Current trends of bank lending to individuals in Ukraine]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 10 (2017): 40-43.

"Stratehiia Natsionalnoho banku Ukrainy" [Strategy of the National Bank of Ukraine]. <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=64754192>

Shumedla, V. M. "Suchasni tendentsii rozvytku bankivskoho kredytuvannia fizychnykh osib v Ukraini" [Contemporary trends in the development of bank lending to individuals in Ukraine]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 8 (2016): 310-316.

Tolstosheieva, A. V. "Suchasni problemy kredytuvannia komertsiiinymy bankamy Ukrainy" [Modern problems of lending to commercial banks of Ukraine]. *Biznes Inform*, no. 5 (2014): 370-375.

"Zvit pro finansovu stabilnist NBU. Cherven 2018" [Report on the financial stability of the NBU. June 2018]. https://beta.bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2018R1.pdf?v=4